

И.П. Мазур, Д.М. Ставская, Л.Т. Гелашвили

Применение фармацевтических препаратов в стоматологии

НМАПО имени П.Л. Шупика, г. Киев, Украина

Резюме. В статье представлен анализ наиболее часто применяемых врачами-стоматологами Украины лекарственных препаратов. Результаты опроса врачей-стоматологов, проведенного Национальной медицинской академией последипломного образования имени П.Л. Шупика совместно с Ассоциацией стоматологов Украины на стоматологических конференциях в феврале-марте 2015 года. Исследовали основные группы фармакотерапевтических препаратов – нестероидные противовоспалительные препараты, антибактериальные препараты и лекарственные средства для местного применения. Представлен анализ наиболее часто назначаемых лекарственных препаратов врачами стоматологами за период I полугодия 2015 года. Результаты опроса продемонстрировали необходимость более полного информирования врачей-стоматологов о новых лекарственных препаратах, их показаниях к назначению на основании доказательной медицины, противопоказаниях и побочных действиях для достижения высокой клинической эффективности лечения.

Ключевые слова: лекарственные препараты, нестероидные противовоспалительные препараты, фармакотерапия, анкетирование, нимесулид.

Фармацевтический рынок Украины ежегодно пополняется как новыми лекарственными средствами (ЛС), так и дженериками-генериками. Соответственно требованиям ВОЗ (2004), современное ЛС должно быть: эффективным, безопасным, доступным для пациента [1]. Главным критерием оценки является соотношение польза–риск. Широкое внедрение в медицинскую практику большого количества лекарственных средств требует от врача полной информированности о показаниях, противопоказаниях и побочных действиях препарата. Увеличение количества побочных реакций при назначении фармакотерапии могут существенно ухудшать качество жизни пациента, обуславливать необходимость в госпитализации больного, снижать эффективность лечения.

В протоколы лечения стоматологических заболеваний помимо выполнения лечебно-профилактических стоматологических манипуляций включено назначение различных фармацевтических препаратов, таких как антибактериальные препараты, нестероидные противовоспалительные препараты, препараты кальция, средства для местной терапии заболеваний пародонта. Учитывая постоянное развитие фармацевтической промышленности, внедрение новых лекарственных препаратов, выявление новых аспектов противопоказаний, побочных эффектов тех или иных препаратов, все это требует от врача-стоматолога постоянного обновления знаний в области фармакотерапии. И в то же время базовые принципы фармакотерапии остаются неизменными и их нельзя заменить знаниями рекламного характера, полученными от медицинских представителей фармацевтических компаний. Критичное отношение врача-стоматолога к предлагаемой информации, а также информирование о результатах современных исследований, построенных на принципах доказательной медицины, должно руководить назначениями, так как конечную ответственность за результат лечения несет именно доктор. От полноты знаний о современных стандартах лечения, основанных на доказательной базе, от понимания фармакотерапии выбираемого препарата, эффектах взаимодействия с другими препаратами и возможными побочными реакциями зависят безопасность, оправданность и клиническая эффективность назначенной терапии [2].

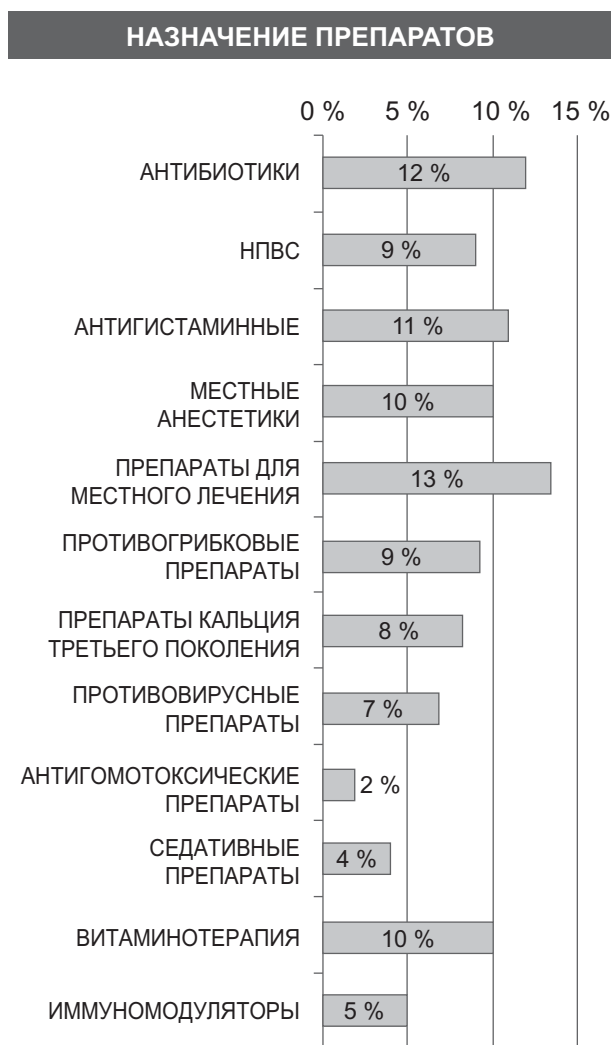

Рис. 1. Частота назначения различных групп препаратов врачами-стоматологами (результаты опроса 2013 года).

Асоціація стоматологів України, НМАПО імені П.Л. Шупика регулярно проводить моніторинг призначення лікарських препаратів лікарями-стоматологами. В ході II Національного українського стоматологічного конгресу Асоціація стоматологів України спільно з компанією «Моріон» – провідним українським підприємством, спеціалізуючись на систематизації інформації про лікарські засоби, провела опитування лікарів-стоматологів, спрямоване на вивчення частоти застосування різних лікарських препаратів в клінічній практиці. Результати дослідження продемонстрували, що стоматологи досить часто призначають антибіотики (12 %), нестероїдні протизапальні (9 %), препарати для місцевої терапії (13 %) (рис. 1). Найбільше довіряють лікарів викликає інформація, отримана на лекціях і конференціях (29 % опитаних назвали її найбільш значущим джерелом інформації про відношення до інших) [3].

Для подальшого вивчення структури призначення лікарських препаратів лікарями-стоматологами анкетування продовжили в часі симпозиуму «Впровадження протоколів діагностики і лікування стоматологічних захворювань на основі доказової медицини» (лютий 2015), в межах телеконференцій, організованих компанією «Мед-Експерт» (березень-квітень 2015). Проведено аналіз 159-ти анкет лікарів-стоматологів. В анкету були включені питання про стаж роботи і спеціалізації в стоматології – для аналізу закономірності призначення різних препаратів стоматологами-терапевтами, ортопедами, хірургами, лікарями-імплантологами, дитячими стоматологами, ортодонтами.

Результати анкетування були оброблені в програмі Microsoft Excel 2011.

Найбільш частими причинами звернення до стоматолога все ще є біль і розвинутий запальний процес в області щелепно-лицьової області. Можливо, саме тому на перше місце за частотою призначення вийшли нестероїдні протизапальні препарати (НПВС). Вплив на медіатори запалення як на основну причину виникнення болю призводить до потужного знеболюючого ефекту. За даними анкетування, лікарі всіх стоматологічних спеціалізацій призначають НПВС в щоденній практиці. За результатами опитування близько 48,42 % лікарів-стоматологів призначають НПВС 1–5-ти пацієнтам в тиждень (рис. 2). Найбільш часто стоматологи призначали препарати групи нимесулід – 83,64 %. Парацетамол призначають 26,41 % лікарів, кеторолак – 15,72 %, ексинеф – 11,32 %. В багатьох європейських країнах золотим стандартом є призначення протизапальних препаратів в комплексному лікуванні стоматологічних захворювань (рис. 3).

Одне з найбільш великих кількостей нестероїдних протизапальних препаратів, представлених на фармацевтичному ринку України, широке застосування в клінічній практиці диктує необхідність більш повного інформування лікарів-стоматологів про фармакологічний ефект, показання, протипоказання, особливості призначення НПВС в стоматології і їх взаємодії з іншими лікарськими засобами.

При лікуванні стоматологічних захворювань досить часто виникає необхідність призначення антибактеріальної терапії. В анкету було включено питання про призначення препаратів основних груп антибіотиків. Практично 40 % опитаних призначають антибактеріальну терапію тривалістю 7–10 днів. 27,67 % лікарів призначають прийом антибіотиків до 5-ти днів. 3,14 % лікарів призначають прийом антибіотиків на 2–3 тижні (рис. 4). Препаратами першої лінії в

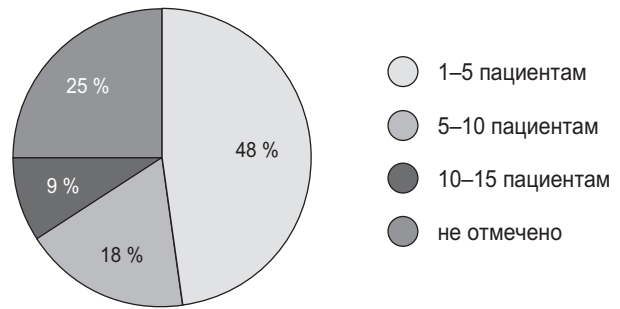

Рис. 2. Частота призначення лікарями-стоматологами нестероїдних протизапальних препаратів пацієнтам.

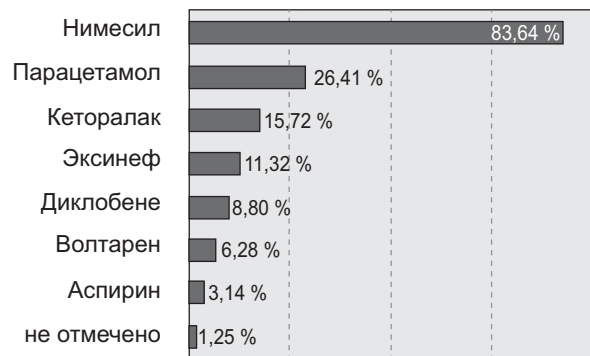

Рис. 3. Вибір нестероїдних протизапальних препаратів при призначенні лікарями-стоматологами.

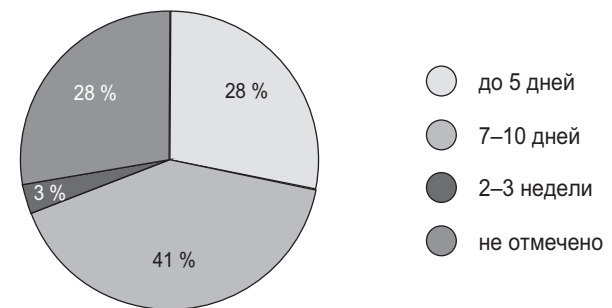

Рис. 4. Рекомендації щодо тривалості курсу прийому антибіотиків.

лікуванні інфекційно-запальних захворювань в порожнині рота залишаються амоксицилін і метронідазол. К сожалению, в зв'язі з частими епізодами самолікування спостерігається прийом пацієнтом самостійно препаратів з групи пеніцилінів і, відповідно, збільшується ризик розвитку резистентної мікрофлори до цієї групи препаратів. В цьому випадку можливо призначення препаратів, що мають схожу антимікробну активність, але рідко призначаються стоматологами-терапевтами, наприклад, препарати групи макролідів – кларитромицин, клацид. Антибактеріальний ефект кларитромицину проявляється проти золотистого стафілокока, пневмокока, стрептококів групи А, возбудників листериозу, гемофільної інфекції, пневмонії, гонореї, пневмохламідозу, хламідозу, проказу, споротрихозу, рожи. Бета-лактамаза бактерій не руйнує кларитромицин. Кларитромицин є одним з найменш токсичних антибактеріальних препаратів. Призначення будь-якої антибактеріальної терапії повинно розглядатися тільки в контексті системного підходу і після

тщательного анализа риск/польза, анализа сопутствующих патологий и других фармакологических препаратов, применяемых пациентом. По данным опроса, наиболее часто назначают амоксициллин – антибиотик из группы полусинтетических пенициллинов – 73,58 %. Линкомицин – антибиотик из группы линкозаминов – рекомендуют пациентам 36,47 % опрошенных. Препараты группы фторхинолонов, например, ципрофлоксацин, назначают 30,18 % врачей-стоматологов. Препараты группы тетрациклинов, например, доксициклин – 17,61 %. Кларитромицин (Клацид) – представитель группы макролидов – 5,03 % врачей-стоматологов. Не ответили на вопрос о назначении антибактериальной терапии 7,54 % респондентов (рис. 5), что оценено как недостаточная информированность врачей-стоматологов об основных показаниях и противопоказаниях, побочных эффектах фармакотерапии.

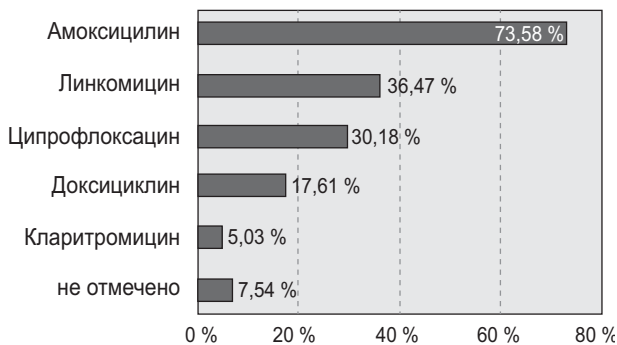

Рис. 5. Выбор антибактериальных препаратов при назначении системной антибактериальной терапии.

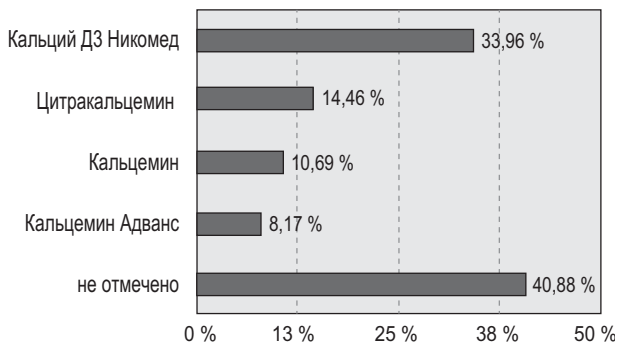

Рис. 6. Выбор препаратов кальция при назначении стоматологическим пациентам.

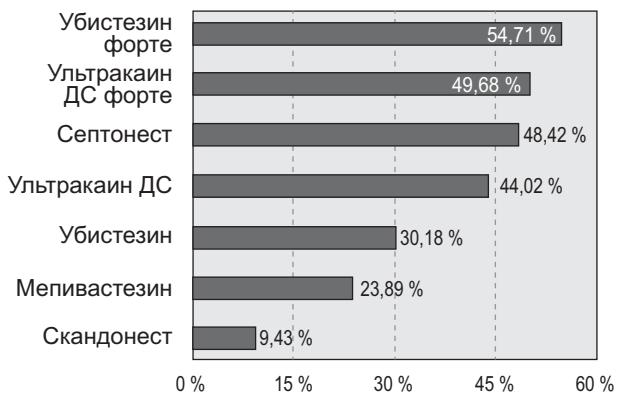

Рис. 7. Применение анестетиков при стоматологическом лечении.

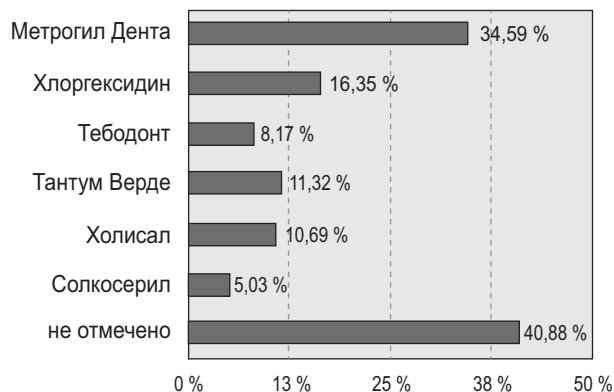

Рис. 8. Применение местных антибактериальных и противовоспалительных средств в практике.

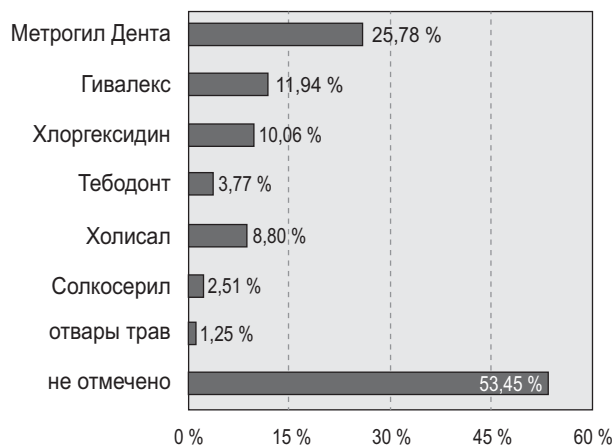

Рис. 9. Рекомендации об использовании пациентами местных антибактериальных и противовоспалительных средств в домашних условиях.

Проблема дефицита кальция и его роли в развитии заболеваний пародонта и твердых тканей зубов часто обсуждается на конференциях и в публикациях. Врачи-стоматологи все больше внимания обращают на устранение дефицита кальция и дают рекомендации своим пациентам о коррекции режима питания и приеме витаминных и минеральных препаратов. Известно, что дневная доза кальция для взрослого человека должна составлять 1000–1200 мг. Существуют различные калькуляторы суточного потребления кальция с продуктами питания, которые помогают подсчитать количество кальция в рационе пациента. Также в случае риска дефицита возможно проведение объективных лабораторных исследований. При наличии показаний и доказанного дефицита необходимо назначение препаратов кальция и витамина Д₃. Среди препаратов кальция наиболее часто рекомендуют Кальций Д₃-Никомед (33,96 %), Цитракальцемин (14,46 %), Кальцецин (10,69 %), Кальцецин Адванс (8,17 %). В то же время 40,88 % не отметили какой-либо препарат (рис. 6) [4].

Выбор препарата для проведения анестезии врачом-стоматологом основывается на анализе клинической ситуации каждого пациента, общем состоянии здоровья и планируемого лечения. В арсенале необходимо иметь несколько местных анестетиков с различными действующими веществами и концентрацией вазоконстрикторов. В данном вопросе мы предложили выбрать несколько

вариантов ответов, исходя из собственной каждодневной практики. Чаще всего для местной анестезии применяют Убистезин форте (54,71 %) и Ультракаин ДС форте (49,68 %), Септонест (48,42 %), Ультракаин ДС (44,02 %). Реже – Убистезин (30,18 %), Мепивастезин (23,89 %), Скандонест (9,43 %) (рис. 7).

В анкету были включены вопросы о выборе препаратов для местного применения в терапии заболеваний пародонта. Врачам-стоматологам предложили выбор среди препаратов, позиционируемых как средства для профессионального приема и применения под наблюдением врача-стоматолога, представленных на украинском рынке. Для клинического применения врачи-стоматологи чаще всего используют антибактериальные препараты: Метрогил Дента® (34,59 %), хлоргексидин (16,35 %), Тебодонт (8,17 %) (комбинированного антибактериального и противовоспалительного действия); противовоспалительные: Холисал (10,69 %) и Тантум® верде (11,32 %). Также используют такие препараты, как Солкосерил (5,03 %) (рис. 8). Назначают пациентам для лечения в домашних условиях наиболее часто препараты антимикробного действия, такие как: Метрогил Дента® (25,78 %), Хлоргексидин (10,06 %), Гивалекс (11,94 %), Тебодонт® (3,77 %), а также противовоспалительного действия: Холисал (8,8 %) и Солкосерил (2,51 %), отвары трав (1,68 %). Необходимо отметить, что 53,45 % врачей не отметили ни один препарат (рис. 9) [5].

К стоматологу часто обращаются с вопросом о том, какую зубную пасту, щетку и ополаскиватель выбрать. Для успеха пародонтологического лечения необходимо дать рекомендации о коррекции индивидуальной гигиены полости рта – назначить ополаскиватель, интердентальные средства, ирригатор. По данным исследования, наиболее рекомендуемыми ополаскивателями для больных с заболеваниями пародонта являются Листерин (21,84 %), Лакалут (6,72 %), Пародонтас (5,88 %), Гивалекс (4,2 %).

Вопросы фармакотерапии в стоматологии многогранны. В ходе различных мероприятий планируется продолжение анкетирования врачей-стоматологов для получения репрезентативной выборки и составления более полной картины о знаниях раздела фармакотерапии в стоматологии. Информирование врачей об эффективности и безопасности применения ЛС стоматологии, представленных современными мета-анализами с наиболее высоким уровнем рекомендаций (уровень А), ознакомление со статьями, опубликованными в журналах с высоким impact-фактором, является приоритетным заданием НМАПО имени П.Л. Шупика и Ассоциации стоматологов Украины. Более широкое информирование врачей-стоматологов на основании данных доказательной медицины, современных рандомизированных исследований и четких систематизированных рекомендаций по клиническому применению, позволит более эффективно и безопасно применять лекарственные средства в своей практике.

ЛИТЕРАТУРА

1. А.П. Викторова, В.И. Мальцева, Ю.Б. Белоусова. – К.: МОРИОН, 2007. – 240 с.
2. Г.М. Барер, Е.В. Зоран. Рациональная фармакотерапия в стоматологии. – Москва: Литера. – 2006.
3. Фармбюджет-2014 // Дентаклуб. – 2013. – № 10. – С. 8.
4. Застосування препаратів кальцію у профілактиці та лікуванні захворювань пародонту. – Інформаційний лист про нововведення в охороні здоров'я, № 178. – 2005.
5. Мазур І.П., Бакшутова Н.А., Ставська Д.М. Клиническая и микробиологическая активность применения местных противомикробных и антисептических препаратов при лечении заболеваний пародонта // Современная стоматология, 2014. – № 1. – С. 32–38.

Використання фармацевтичних препаратів в стоматології

І.П. Мазур, Д.М. Ставська, Л.Т. Гелашвили

Резюме. В статті представлено аналіз лікарських засобів, найбільш часто використовуваних в лікарями-стоматологами України. Результати опитування лікарів-стоматологів, проведеного Національною медичною академією післядипломної освіти імені П.Л. Шупика спільно з Асоціацією стоматологів України на стоматологічних конференціях в лютому-березні 2015 року. Досліджували основні групи фармацевтичних препаратів – нестероїдні протизапальні препарати, антибактеріальні препарати та лікарські засоби для місцевого застосування. Представлено аналіз лікарських препаратів, що найчастіше призначаються лікарями стоматологами за період I півріччя 2015 року. Результати опитування продемонстрували необхідність більш повного інформування лікарів-стоматологів про нові лікарські препарати, покази до їх застосування на підставі доказової медицини, протипокази та побічну дію для досягнення високої клінічної ефективності лікування.

Ключові слова: лікарські засоби, нестероїдні протизапальні препарати, фармакотерапія, анкетування, німесулід.

The usage of pharmaceutical drugs in dentistry

I Mazur, D. Stavskaya, L. Gelashvili

Summary. The analysis of the most frequently recommended medications is showed in the article. The results of the survey of dentists conducted at the Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education in collaboration with Ukrainian Dental Association on dental conferences in February-March 2015. The basic group of pharmaceutical drugs – nonsteroidal anti-inflammatory drugs, antibiotics, and medicines for local use were researched. The analysis presents the most commonly prescribed drugs by dentists during the period of first half-year 2015. The survey results demonstrated the necessity to better inform dentists about new drugs and their indications for the usage based on evidence-based medicine, contraindications, and side effects in order to achieve high clinical efficacy of the treatment.

Key words: survey, pharmaceutical drugs, nonsteroidal anti-inflammatory drugs, antibiotics.

Мазур Ирина Петровна – д-р мед. наук,
профессор кафедри стоматології Інститута стоматології НМАПО ім. П.Л. Шупика.
E-mail: irina.p.mazur@gmail.com.
Д.М. Ставская – НМАПО ім. П.Л. Шупика, г. Київ, Україна.
Л.Т. Гелашвили – НМАПО ім. П.Л. Шупика, г. Київ, Україна.